

T123 Úvod do filosofie – Ondřej Fischer

Rozsah: 1/1. 2 kr. **Ukončení:** kz. **Semestr:** letní.

Studijní obory: SPT (Dis.Jabok) a PSP (Bc.ETF).

Forma: kombinovaná

Pojetí výuky

Šest bloků kurzu se sestává z úvodní společné přednášky a ze semináře (pro prez.studium), ve kterém se bude pracovat po skupinách (A,B,C) s texty.

Cíl

Kurz je zaměřen na využití filosofického myšlení v pomáhající praxi. Cílem je představit vybrané disciplíny filosofie mající spojitost se studiem teologie a sociální práce a přiblížit základní přístup filosofického myšlení za pomoci četby vybraných textů ve třech rovinách:

- dějinné
- metodicko-kritické (analytické uvažování, kritika, metodická skepse, ctění předpokladů, rozlišení fenoménu o od podstaty, subjektu a objektu)
- oborově obsahové (znalost základních pojmů, jmen a klíčových myšlenek vybraných filosofických oborů)

Tématické bloky výuky

- 1.Základy filosofického (logického) myšlení a úvod
- 2.Poznání
- 3.Politická filosofie
- 4.Metafyzika
- 5.Estetika
- 6.Antropologie

Průběh

Předmět se skládá ze dvou cyklu přednášek přibližující příslušné filosofické obory důležité pro další studium filosofických aspektů pomáhajících profesí.

Přednáška

- představení konkrétního filosofického oboru v kontextu tématickém i historickém (předmět, metoda, užití)
- vysvětlení hlavních pojmů tématu
- rekapitulaci hlavních bodů a myšlenek důležitých pro přípravu ke zkoušce, upřesnění a doplnění studijní literatury
- zadání seminárních textů a návod pro písemnou přípravu textu

Klasifikovaný zápočet

udělen při splnění kritérií:

- zpracování dvou seminárních textů formou kritického pojednání, každý v rozsahu 1NS v termínu týden před konáním zápočtového testu. V případě odevzdání jednoho z textů na druhé úterní konzultaci (8.3.2011) s připraveností téma prezentovat již není třeba odevzdávat druhý text. Pozdní odevzdání zpracovaného seminárního textu obnáší povinnost zpracovat k zápočtu dva ze seminárních textů z dalších témat.
- odevzdat do odevzdávaný stručnou recenzi (rozsah 1-2 NS) na min. 50 stran přečteného neučebnicového filosofického textu týden před konáním zápočtového testu pro komb.studium.
- úspěšně splnit a obhájit test (možnost výběru otázek, předpokládá se rozšíření znalostí vybraných témat). K pohovoru nutno dodat vytištěné všechny dříve odevzdané (i opoznámkované) texty.

Uznávání zkoušky

Pro studijní obor PSP: nejvýše 10-let stará zkouška, pokud hodnocení předchozí zkoušky odpovídá stupni bak.studia (A-E). V ostatních případech podléhá uznání zkoušky individuálnímu posouzení vyučujícím.

Obecný námět jak zpracovat vybraný text jako přípravu na seminář

Přečíst zadaný článek ve světle přednášky nebo vlastního studia příslušného tématu. Zpočátku bude třeba i vícekrát.Vypsát si pro sebe hlavní body článku a postup argumentace. Tyto v úvodu přípravy stručně souvislým textem svými slovy představit. Zaměřit se na zadaný námět k úvaze nebo na zadanou otázku a kriticky ji zpracovat, případně si konkrétní námět zvolit. Odkaz na myšlenku jiného autora (filosofa?) je vítaný. Je třeba zaujmout kritický postoj k myšlenkám uváděným v článku (a uvést je!). Rozsah: cca 1 normostránka A4 (1800 úhozů vč.mezer), (max. 2 NS, min ¾), jednoduché řádkování, 12, okraje max. 2,5cm. Uvést jméno, ročník, obor, téma, datum semináře, email. Odevzdaná práce musí být autentická a veškeré citace musí být přiznány. Plagiát (nepřiznané citace) jsou sankcionovány ztrátou řádného termínu zápočtu a/nebo návrhem na disciplinární postih.

Doporučená literatura

Obecné úvody

*Fischer a kol. *Úvod do filosofie*. Praha: JABOK, 2008,2010.

*Leissmann, K; Zenaty, K. *O myšlení*. Olomouc : Votobia, 1994. (zvláště vhodné)

* Popkin, R. H. *Filozofie pro každého*. Praha : Ivo Železný, 2000.

*Bocheňski, J.M. *Cesty k filosofickému myšlení*. Praha, Academia, 2001.

Pieper, J. Co znamená filozofovat? Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2007

Blecha I. *Filozofie. Základní problémy*. Olomouc: Fin, 1996 (i novější)

Raeper. W.; Smithová L. *Úvod do světa idejí*. Praha : Vyšehrad, 1994. (pouze jako úvod)

Scruton R. Průvodce inteligentního člověka filozofií. Brno: Barrister&Principal, 2003. ISBN 80-85947-91-9

Weischedel, W. *Zadní schodiště filozofie*. Olomouc: Votobia, 1993.

Anzenbacher, A. *Úvod do studia filozofie*. Praha : SPK, 1990. (náročnější na srozumitelnost)

Některá speciálně zaměřená díla

Selucký, Oldřich: *Logika pro střední školy*, Fortuna 1995

Cole P *Filozofie náboženství*. Praha: Portál, 2004. (zejména úvodní kapitoly)

*Sousedík, P. *Logika pro studenty humanitních oborů*. Praha : Vyšehrad, 1999.

Tugendhat E., Wolf U., *Logicko-sémantická propedeutika*. Vimperk. Petr Rezek, 1997. (náročné)

Tichý P, *O čem mluvíte? Vybrané statě k logice a sémantice*. Praha: Filosofía, 1996. (náročné)

*Pelegrin J. *Filozofie a jazyk*. Praha : Triton, 2003. (náročné, ale přístupné)

Sobotka. *Descartes a metafyzika*. in René Descartes *Úvahy o první filozofii*. Praha: Svoboda 1970, str.7-22.

Kratochvíl Z. *Mýtus, filozofie, věda I.a II*. Praha: Jůza a Jůzová, 1993

Výběr z primární literatury

*Descartes R, *Úvahy o první filozofii*. Praha : Svoboda, 1970.

Heidegger, M. *O pravdě a bytí*. Praha : Vyšehrad, 1971. *Co je metafyzika*. OIKÚMENÉ, 1993.

Platon. *Symposion*. Praha : OIKÚMENÉ, 1993.

Kant, I. *Prolegomena*. Praha : Svoboda, 1972.

Jaspers, K. *Filozofická víra*. Praha: Oikoumené, 1994, 48-69. *Úvod do filozofie*. Praha: OIKÚMENÉ, 1996, 9-13

Scheler *O studiu* Praha : Mladá fronta, 1993

Hume, D. *Zkoumání lidského rozumu*. Praha: Svoboda, 1972

Pro historický kontext

*Tretera, I. *Nástin dějin evropského myšlení*. Praha : Paseka, 1999.

Gardner J. *Sofiiin svět*. Praha: Albatros, 2002

*Störig, H. J. *Malé dějiny filozofie*. Praha : Zvon, 1991.

Témata přednášek a seminářů

Ke každému z témat je možno čerpat z publikace Fischer a kol. *Úvod do filosofie*, JABOK, 2008

Uvedené texty, není-li stanoveno jinak, se odkazují na publikaci Leissmann, K; Zenaty, K. *O myšlení*.

Olomouc : Votobia, 1994, prezenčně k dispozici v knihovně Jaboku. Je třeba respektovat doporučení ke studiu při každé přednášce. Níže uvedené informace jsou pouze orientační..

1. blok: Úvod do filosofie a základů logického myšlení

K čemu je filosofie a některá její pojetí, ve vztahu k náboženství a teologii.

Výroky, soudy. Negace výroků. Postup argumentace. Důkazy. Definice

Literatura ke studiu:

K pojetí filosofie: Bochenski str.18, Liessmann str. 7-19, 55-66, Popkin 7-15, Cole 9-10, Scruton 9-20

K úvahám o myšlení: Selucký (30-114), Sousedík 9- 33, Liessmann 30-47, Popkin 300-346, Cole 10-16, Bochenski 43

Příklady seminárních textů

- k úvodu do filosofie: Jaspers. *Filozofická víra* 48-69. Sokol, J., 1996, *Malá filosofie člověka*, Str.9-11: Lobkowicz, M., „O víře a filozofii osobně“, *Teologické Texty* 3/99, Str. 87-89; Liessmann – úvodní dialog a s. 9; Adorno (in Liessmann), Bloch (in Liessmann), Giorgio Colli (in Liessmann);

- k základům logického myšlení: Selucký (in Fischer), Selucký "O myšlení odpudivě" (30- 31), Wittgenstein (*Logika a svět* in Liessmann), Kutschera (in Liessmann), Co to filozofie je? (Pelegrin)

Příklady otázek k seminárním textům (další v textech na přednáškách).

Jak chápe Wittgenstein logiku a svět? (*Logika a svět* in Liessmann); Je filozofické myšlení zvláštním druhem myšlení? (text dle Vašeho výběru). Rozlišit negaci složených výroků, kvantifikátory ve větě obecné a konkrétní, negativní a pozitivní. Způsoby definování. 3-4 logické zákony.

2. blok: Poznání - Epistemologie

Seznámení s pojmem epistemologie. Smysl filosofické otázky po poznání. Předběžné formulace některých základních epistemologických otázek. Epistemologie jako filosofická disciplína z historického pohledu. Různé podoby problematiky poznání (Platón, Descartes, Kant) až v 19.stol. (Německo) jako novokantovská reakce na idealistickou a přírodovědně-filosofickou spekulaci.

Literatura ke studiu:

Zakladatelé myšlení, Platón, Aristotelés, Augustinus (zvl. studie od R..M Hare), Svoboda, 1994.

Sobotka, M., *Dějiny novověké filosofie od Descarta po Hegela*, Filosofie, 1994.

Benyovzsky, L., *Filosofická propedeutika*, Sofis díl I. (1998), díl II. (2001)

Příklady seminárních textů:

Euthyfrón (5d-7b) - Ústava, V. kniha, 475-480, 507b-518b (úsek obsahuje tři podobenství, která možno vyložit jednotlivě, příp. propojit, např. Ústava, podobenství o úseče 509d – 511e)

Descartes (I. Meditace)

Příklady otázek k textům:

V čem spočívá význam Descartova pojetí sebevědomí?

Jak se liší ontologická struktura jsoucího u Platóna od struktury, kterou zakládá Descartova metodická skepse?

Jaké problémy vyplývají z Descartova rozlišení tělesné a duševní substance?

V čem spočívá rozdíl mínění a vědění u Platóna?

3. blok - Politická a sociální filosofie

Literatura, např. Popkin 86-132, Liessmann 156 -169 a 323-335.

Některé příklady možných seminárních textů:

Arendtová, H. *Co je svoboda?* In: Krize kultury (Čtyři cvičení v politickém myšlení), výbor z knihy Mezi minulostí a přítomností, Praha 1994, s. 77-78.

Hobbes, T. *Leviathan neboli o podstatě, zřízení a moci státu církevního a občanského*. Mellantrich Praha 1941, s. 201-205.

Příklady otázek: Je nějaký rozdíl mezi politickou filosofií a politologií? Jaký je rozdíl mezi legalitou a legitimitou politické moci? Jak může být „legitimizována“ politická moc s výjimkou voleb? „legitimní“ a „legitimismus“. Význam slova „oikos“ – dům, domácnost, hospodářství; spojení ekonomiky a politiky.

4. blok: Metafyzika

Problém *meta-fyziky* jako ústřední problém západní filosofie. Tři vzorové modely metafyziky (Aristoteles: „první filosofie“, Kant: nepřipustné poznání překračující zkušenost, Heidegger: zapomenutost bytí, ztráta ontologické diference.

Literatura ke studiu:

Anzenbacher: Arno. *Úvod do filozofie*, SPN Praha 1990, kap. 3. „Skutečnost“, ss. 75-120; příp. kap. 7.2 „Filozofická nauka o Bohu“, ss. 273-289

Příklady seminárních textů:

Parmenidés – filosofická báseň, zlomky B1-8, Platón – podobenství (jeskyně, slunce) z *Ústavy*, Aristoteles – první kniha *Metafyziky*, Kant, Immanuel – úvod ke *Kritice čistého rozumu*; Heidegger, Martin: *Co je metafyzika?* – vlastní práce z r. 1929;

Příklady otázek k seminárním textům a otázky:

Porovnání podobenství o slunci a o jeskyni; Co je základním kritériem metafyziky dle Kanta? – doložit z textu; Smysl symbolu stromu k pochopení role metafyziky; Platónovo pojetí ideje; Aristotelovo rozlišení příčin; věc v možnosti a věc v uskutečnění; látka a forma; Heidegger a interpretace skutečnosti s ohledem na bytí.

5. blok - Estetika

Definice: estetika, pravda, krása, umění. Umělé a přirozené. Vztah umění a krásného. Estetické podle Kanta. Estetika a teologie. Rozlišení subjektu a objektu; subjektivistického a objektivistického pojetí umění (hodnoty). Pojetí krásna - Platón, Kant, Hegel, Nietzsche, Baudelaire.

Literatura ke studiu:

Liessmann 98-113, Scruton 115-125, Anzenbacher

Některé příklady možných seminárních textů:

Scruton - str.115 (hudba), Adorno (in Liessmann), Baudelaire (in Liessmann), Gadamer (Aktualita krásného), Platón (Faidros)

Příklady otázek k úvaze nad texty:

Je krása pouze ta, která je uměle vytvořitelná? (Baudelaire in Liessmann). Co je smyslem hudby? (Scruton) Co je to vkus a jak ho užíváme? (Kant in Baudelaire). Jaký je rozdíl mezi uměle a přirozeně krásným? (Hegel in Liessmann). Rozdíl subjektivistického a objektivistického (realistického) přístupu k hodnotám. Obecné a konkrétní.

6.blok: Antropologie

Svět, člověk, tělo, duše. Privilegovaný fenomén. Fenomenologický přístup, existencialistický, personalistický oproti metafyzice a ontologii. Člověk - různá pojetí. Zvíře a odlišnost od člověka. Metoda tázání se po člověku.

Literatura:

Anzenabcher, Liessmann 170-186, Scruton 81-91 (svoboda), 105 – 113 (Sex), 49-60 (Osoba), Coreth *Co je člověk*.

Některé příklady možných seminárních textů:

Liessmann 170 (dialog), Scruton 81-91 (svoboda), Scheler (O studu), Bergson (Komično in Liessmann 341), Sartre (Existencialismus je humanismus), Jaspers (Filosofická víra).

Příklady otázek k textům:

Je postavení člověka ve světě zvláštní? (např. Scheler in Liessmann). Je role práce nezbytná pro celkový pohled na člověka? (např. Marx in Liessmann). O čem může vypovídat slabost člověka? (např. Gehlen in Liessmann). Je vůbec možné nějak vysvětlit smrt?(Macho in Liessmann) (*nebo*...vysvětlit sex? Scruton). Role studu (Scheler)

Poznámky ke zpracování seminárního textu jako přípravy na seminář

Odpověď musí být podložena dostatečně přesnou, ale kritickou interpretací zadaného textu. Je třeba čitateli jasně sdělit, co autor textu tvrdí. Důraz je třeba klást na hlavní myšlenky a postup argumentace. Tyto náležitě vysvětlit. Je třeba vysvětlit, jak chápete zadanou otázku či námět a naznačit v jakém smyslu budete nad otázkou uvažovat, a jakou metodou odpovědi zvolíte.

Zaměřit se pouze jeden úzký aspekt a vycházet z nastudovaného materiálu, případně dalších, které je třeba přiznat. Podat důvody, o které se vaše odpověď na zadanou otázku opírá. Vhodně volený konkrétní příklad vždy pomůže. Doporučuje se citovat příslušnou myšlenku; tu ale vždy vysvětlit. Je třeba dobře důsledně vysvětlit každou myšlenku. V závěru shrňte svoji odpověď.